

Aki szelet vet: Végh Antal

Ölbeülni? Dorombolni? – kérdezi címével Végh Antal új könyve. A kérdést az olvasó is képes megválaszolni, ha ismeri néhány művét vagy néhány jellegzetes kalandját: Végh nem macskatermészet. Egyszeri jelensége a magyar irodalomnak. Ha a literatúrából kölcsönzünk rá jellemzőt, azt lehetne mondani, hogy olyan, mint egy pikáró, azaz egy kópéregény – pikareszk – eleven hőse. Az ilyen regény figurája sok-sok kaland során megjárja az élet sötét bugyrait, olykor-olykor a magaslatait is, ez az iskolája. Jókedvű, szemtelen fickó, aki belekeveredik mindenbe, és bár azt tapasztalja, hogy őt mindenki meg akarja tanítani „kesztyűbe dudálni”, valahogy mindig kievickél a bajból.

Az olvasó Végh Antal harminckilencedik könyvét tartja a kezében, ha csak az első kiadásokat számoljuk. (Kiadás alatt van újabb három.) Regények, elbeszéléskötetek, szociográfiák, riportok, színművek, útirajzok. Ez az *Ölbeülni? Dorombolni?* öninterjú: az író magamagának tesz föl kérdéseket, és ezeket meg is válaszolja. Általa Végh Antal a környező magyar valósághoz fűződő viszonyát vallja meg. Ott színezik át ezt az egyéni érzelmek, ahol korábban vélt vagy valós sérelmek érték. Némely részében az új Végh-mű – mely voltaképpen gúnyiratnak is felfogható – nyílt őszinteséggel beszél olyan kérdésekről is, amelyek gyógyító kibeszélése helyett az elkendőzés vagy a tapintatosnak mondott sandaság volt divatban az eltelt negyven esztendőben. Ilyen a háború hordalékaként a mindenkori győztesek vagy részgyőztesek fosztogató ténykedése a legyőzöttek falvaiban, a népi és urbánus vita – gyűlölködés – gyökérzetének felszínre ásása, a békítő közös értékek felmutatásával. Ez utóbbi témában jelenünk irodalmi személyiségeinek analizálásával – egyfelől Csurka István és Csoóri Sándor, másfelől Konrád György és **Eörsi István** – próbál eligazítani. E portréképeket vitatni jó kihívás lesz az irodalomtörténészeknek...

Olvasás közben néhány jellegzetesen Végh Antal-i igazságra bukkanhat az érdeklődő: „nincs nagyobb tragédia, mint amikor egy kis nép valamelyik nagy népet

akarja utánozni... A szellemi rákette meg a kommunizmust... eljutottunk addig, hogy egy embernek a víz-, gáz-, villanyszámlája több, mint a havi nyugdíja. Akkor nem a kultúráról kell beszélni, hanem a megélhetésről! Ezt a szót Veres Pétertől tanultam. Mikor hazajöttem Svédországból, azt kérdezte tőlem: láttam-e, hogy ott milyen a megélhetés? Őt nem az érdekelte, hogy énekelnek-e a svédek népdalokat...” Emlékezetes fejezete könyvének az is, amelyben egykori tanító önmaga 1956-os szerepléséről vall: karkai vízióként olvassák majd egy olyan kor nemzedékei, amelyben a „megtörülés” szó nem lesz megtalálható a szótárakban. A falusi olvasó számára legmegfoghatóbb a *Romokban a magyar falu?* című rész keserű helyzetelemzése lesz: „A termelőszövetkezet szervezésére a mezőgazdaságnak ráment harminc esztendeje. Ahogy felosztatják a tézeseket, ez újabb harminc esztendő. Tehát a XX. század felét a magyar mezőgazdaság nyomorúsága hatja át.” Mert: „a paraszti gazdálkodás nem egyszerűen munka. Valaki nem úgy lesz gazda, hogy lát egy darab földet és elkezd művelni. A gazda hagyomány szerint nevelődik ki. A gazdaszemlélet egyfajta tudomány... Az lehet gazdaember, akinek a gazdálkodás benne van a génjeiben. Erre természetesen lehet nevelődni, de csak apáról fiúra, fiúról unokára.”

Atöbbi? Nehéz elválogatni, hogy meddig magánügy egy-egy Végh Antal-i eset, s hol válik közügygé, ha válik... Mert a könyv gyűjteménye az utóbbi évek – talán évtized – úgynevezett „Végh-botrányainak”: darabjainak színpadra kerülése, a Szoltsenyicin-könyv kiadása, és így tovább. Vannak olyan fejezetek az öninterjúkötetben amelyeket átszó a személyes indulat, s ilyenkor gyakran személyeskedésbe torzul a hang. Azt azonban szinte biztosnak tartom, hogy az ország lakosságának túlnyomó többsége hasonló okok miatt tartja távol magát a „pártoskodástól”, mint az író. A könyv a szerző saját kiadásában látott napvilágot. Végh Antal alighanem szelet vetett ismét.

Leskó László